

ВОЕННА ДИПЛОМА ОТ ДОМИЦИАН

Пена Лунгарова

Дипломата е открита в иманярска сбирка след проведена полицейска акция. Предполага се, че произхожда от околностите на Свищов. Запазени са два фрагмента от едната бронзова плочка, която съдържа вътрешната I страница и външната I страница. Плочката, респ. надписът, са повредени в периферната част, като повредата е значителна в дясната половина, която се явява долната част на вътрешната страница.

Intus – вътрешна I страница (обр. 1):

[I]MP(ERATOR)·CAESAR·DIVI·VESPASI[ANI·F(ILIVS)·DOMITIA]·
NVS·AVGUSTVS·GERMANICVS·[PONTIFEX] ·
MAXIMVS·TRIBVNIC(IA)·POTESTAT[E] ·
IMP(ERATOR)·VII(I)·P(ATER)·P(ATRIAE)·CO(N)S(VL)·XI· TR!
5 NOMINA·MILITVM·QVI·MI[ILITAVERVNT] ·
IN·COHORTIBVS·PRAE[TORIIIS] ·
[VI]·VII·VIII·VIII·

Extrinsecus – външна I страница (обр. 2):

[IMP·C] AESAR·DIVI·VES[PASIANI·F.]
DOMITIANVS·AVGUS[TVS] ·
PONTIFEX·MAXIMVS·
[N]OMINA·MILITVM·QVI·M[ILITAVERVNT] ·
5 IN·COHORTIBVS·PRAE[TORIIIS] ·
[QVAT]TVOR·VI·VII·VIII·ITEM·[VIII]·
[VRBA]NIS·QVATTVOR·X·XI·XII·XIII·
QVIBUS·FORTITER·ET·PI[E·MILITIA] ·
FVNCTIS·IVS·TRIBVO·C[ONVBII·DVMTAXAT·CVM·
SINGVLIS·ET] ·

10 [P]RIMIS·VXORIBUS·VT ·E[TIAMS]I·PEREGRINI·IVRIS] ·
FEMINAS·MATRIMON[IO·SVO·IVXERINT] ·
[PROIN]DE·LIBEROS·[TOLLANT] ·
[ACSI]·EX·DVO[BUS·CIVIBVS·ROMANIS·NATOS].

От титулатурата на императора се разбира, че военната диплома е издадена по времето на Домициан (81–96 г.). Не се чете годината на трибунската му власт, която той получава с издигането му за император от преторианците на 18.IX.81 г. Добре се вижда числото XI за консулската длъжност, според която се определя и императорската му акламация – VIII (в дипломата последната римска единица на цифрата не се вижда добре). Домициан заема трибунския пост в периода 14 септември 84 г. – 13 септември 85 г., а XI-тата си консулска си власт осъществява заедно с Т. Aurelius Fulvus, който е консул за втори път (Rohan, Eck 1993, 71). Липсва длъжността *sensor*. Известно е, че в публикуваната на 22.02.85 г. конституция за преторианските и градските кохорти също не е вписана тази длъжност (RMD 139). *Censoria potestas* се регистрира в конституцията от 30.05.85 г. (RMD IV, 213), и от 05.09.85 (CIL XVI 31). Домициан носи титлата *sensor perpetuus* след последната дата, която се открива в следващата конституция от 17.02.86 г. (CIL XVI 32; Pferdehirt 2004, 14). Така се определя, че датата на конституцията на разглежданата диплома е 22.02.85 г. Конституцията е била поставена *in latere dextro tabulari publici* на Капитолия според друга публикувана диплома, в която също *pater patriae* фигурира преди консулата (Rohan, Eck 1993, 68). Тази особеност се определя за четвърта по ред и последна от намерените дипломи. След 5 септември 85 г. *pater patriae* се изписва в края на титулатурата (*ibidem*). До годините на консулата в дипломата се виждат две букви – TR, които вероятно са грешка на лицето, направило преписа.

След императорската титулатура следва изразът *Nomina militum qui militaverunt*, която се открива и в други дипломи, издадени за преториански кохорти (Султов 1985, 35; Стоянова-Серафимова 1962, 53; CIL XVI 143). Според текста на указа дипломата е издадена за войници от четири преториански (VI, VII, VIII, VIII) и четири градски кохорти – *cohortes urbanae* (X, XI, XII, XIII).

Преторианската гвардия се е състояла от различен брой кохорти при управлението на отделните императори: при Август те са 9, от Калигула до Нерон – 12, от Домициан до 300 г. – повече от 10 (Иванов 1961, 43). Част от тези кохорти остава в Рим, а другата придружава императора в неговите походи (*ibidem*).

Първоначално в преторианските кохорти са служели лица от италиЙски произход, като най-много били от Етрурия. Постепенно съставът им се попълва и от останалите области на Италия. Провинциалистите имат относително по-малък брой. От Веспасиан нататък италиЙците почти престават да служат във войската и се разчита изключително на локално рекрутиране на императорската войска – обикновено от провинциите, където били на гарнизон, и от цивилното население край граничните лагери, а при недостиг и от граничните провинции (Геров 1952/53, 36). Преторианците отначало постъпват в преторианската гвардия директно, но от II в. след като са били в състава на *cohors vigilum* или *cohors urbana* от една до пет години, а след III в. – в легионите (Иванов 1961, 43).

Военните дипломи са предназначени за помощните войски и за преторианците. Първите военни дипломи за преторианци се издават от 72 г – 73 г., а след 300 г. не са открити подобни декрети (Corbier 1998, 120). Известните конституции до 122 г., отнасящи се за преторианските и градските кохорти, са издавани през ноември и декември. Едва през 148 г. е позната конституция от февруари – CIL XVI 95 (Rohan, Eck 1993, 71).

В предходните дипломи, предназначени за преторианци, се дават всички преторианските кохорти заедно с X, XI, XII и XIV градски кохорти, докато в конституцията от 22.02.85 г. са включени само VI, VII, VIII и VIII, което все още не може да намери своето обяснение, но се предполага, че в началото на 85 г. само преторианците от тези кохорти са се ползвали с тази привилегия, вероятно поради факта, че първите пет са придружавали императора извън Рим (Rohan, Eck 1993, 72).

Според Б. Геров в провинция Долна Мизия преторианците се разпределят така: от територията на Рациария – шестима, от Ескус – най-малко 12, от Димум – 16, от Нове – 2, от територията на Нико-

полис ад Иструм – 11, от околността на Мелта – 1, от територията на Марцианополис – неопределен брой (Геров 1952/53, 65). Към тях трябва да се прибавят някои от регистрираните в надписите от Рим траки, произхождащи от селища по северния склон на Балкана (ibidem). Неопределен брой войници от споменатата провинция са били на военна служба в други части от гарнизона на Рим: в *cohortes urbanae*, *cohortes vigilum* и в *equites singulares*. От територията на Никополис ад Иструм двама са служели в *cohortes urbanae* (CIL VI, 2933, 32523).

Тази диплома е втората от времето на император Домициан, открита в нашите земи. Първата произхожда от провинция Тракия и се отнася за помощните римски войски, в които траките са били наемани масово (Велков 1926/27, 73–79).

Поради фрагментарното състояние на плочката името на войника, получил римско гражданство от император Домициан липсва. Не е изключено в разглежданата диплома да е дадено римско гражданство на войник от градските кохорти, независимо че сред откритите военни дипломи преобладават преторианските.

По-вероятно е предположението, че той е служил в една от преторианските кохорти, а предвид местонамирането на дипломата, се е установил в цивилното селище в близост до лагера на I Италийски легион в Нове. Предвид създадената военна обстановка в района на Долнодунавския лимес, императорът разпуска старите преториански кохорти, за да сформира нови във войната си срещу даките през 85 г. Известно е, че през юни 85 г. даките нахлуват отсам Дунав в периметър, очертан от зоните на действие на V Македонски и I Италийски легион, и на изток от Нове. Към контингента на Домициановата армия е била придадена и преторианската гвардия, под командването на Корнелий Фуск (Иванов 1999, 102–103).

В италианско изследване от 1939 г. преторианците от Тракия и Мизия представляват повече от 50% от общия брой познати преторианци (Банев, Вагалински 1995, 29). В по-голямата си част военните дипломи от тези провинции се датират в III в.

ЛИТЕРАТУРА

Банев, Вагалински 1995: К. Банев, Л. Вагалински. Преторианска военна диплома от Ятрус. Археология 1995, № 2, с. 26–30.

Иванов 1999: Р. Иванов. Долнодунавската отбранителна система между Дортикум и Дуросторум от Август до Маврикий. София, 1999, с. 102–103.

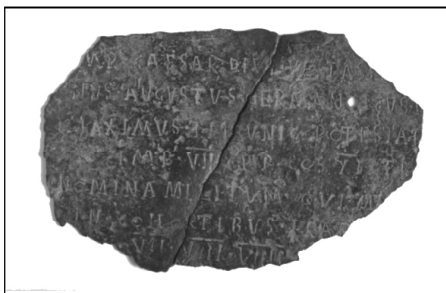
Иванов 1961: Т. Иванов. Към култа на Сабазий в Сердикийската област. Археология 1961, № 3, с. 40–43.

Султов 1985: Б. Султов. Римска военна диплома от с. Бутово. Археология 1985, № 3, с. 38–41.

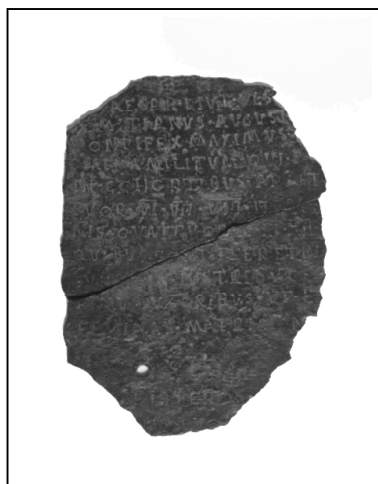
Corbier 1998: P. Corbier. *L'épigraphie latine*. Paris, 1998.

Pferdehirt 2004: B. Pferdehirt. *Römische Militärdiplome und Entlassungsurkunden in der Sammlung des Römisch – Germanischen Zentralmuseums*. Mainz, 2004.

Roxan, Eck 1993: M. Roxan, W. Eck. A military diploma of ad 85 for the Rome cohorts. – In: *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 96 (1993), 67–74.

Обр. 1

Обр. 2